

ח) פסק כרב חסדא. וביאר הט"ז (חושן משפט סימן תכד סעיף ז'), דכיון שהאב חייב לקנות ספר תורה על מנת ללמוד עם בנו, שהוא מצות עשה, איכא נפקותא אם האב יכול לפטור עצמו במעות אלו לקנות לו ספר תורה. דרב חסדא סבר, דיכול לפטור עצמו בזה, ורבה בר רב הונא סבר, דאינו יכול לפטור עצמו, במה שהוא חייב בלאו הכי, ולכך יקנה לו דקל לפירות. ומשום הכי פסק הרא"ש דבר שהוא קולא לאב, שיוכל לפטור עצמו בספר תורה. והרמב"ם פסק, חומרא לאב, כיון שהוא חייב מן התורה, וחייב לקנות דקל בעד החבלה, וספר תורה משלו.

דף פח ע"א

א) רש"י ד"ה יצא עבד, שאין בא בקהל. הקשה התורת חיים, אם כן, ממזר ופצוע דכא וכל הפסולים לבא בקהל, לא יהיה להם בוש. ותירץ הפני יהושע, דכוונת רש"י, דכיון דאינו בא בקהל, ממילא אי אפשר לעבד בשום ענין להיות לו אח ישראל אף מן האם, שהרי אסור בישראלית, ובתו אסורה לישראל. אבל כל הפסולים, ודאי יש להם אחים ישראלים.

ב) רש"י ד"ה זוממי עבד, אלמה קים לן דעבד כישראל לענין מיתת בית דין וכו'. הקשה בחירושי הגרע"א, דאם כוונתו דכיון דחזוין דישראל חייב בעונשין על עבד, ראוי לחייב נמי עדים שניזומו בעדותן על עבד, מאי ראייה, דילמא כיון דלא עשו מעשה רק שזממו לעשות, דמהאי טעמא הוי קנס, אין חייבין על עבד. ואם כוונתו דלוקה, היינו שהעידו על העבד והזוממו, הא לא מיירי בעדות. ואם כוונתו ארישא דברייתא דעבד לוקה וגולה, ומי מעיד על העבד, הא הוי עדות שאי אתה יכול להזימה. הא אפשר לומר דמיירי בחבל לישראל, או הרגו בשוגג בפני בית דין. ונשאר בצריך עיון.

ג) גמ', מה להצד השוה שבהן שכן אינו איש. וברש"י ד"ה שאינו איש, כתב, דלא קרינא בהו שני אנשים. והקשה התורת חיים, אי פרכינן כהאי גוונא, ליפרוך כל היכא דיליף חדא מתרתי שהן כתובין בקרא, מה להנך שכן כתובין בהדיא. ותירץ, דלאו מכח קולא וחומרא פריך, אלא כיון דשניהן שוין בהך מילתא שאינן איש, פירכא היא, דאילפותא דבמה הצד, פרכינן אף פירכא כל דהו.

ד) גמ', אלא תיתי מגולץ ומחד מהנך. וכתב ברש"י ד"ה מגולץ, דהצד השווה שבהן שאינם זיהירים בכל המצוות וכו'. הקשה הרשב"א, דאין זה צד השווה, דגולץ מחויב בכל המצוות, אלא שפרק עול בגול. לכך פירש, דאף הגולץ אינו בכלל כל המצוות שהרי פסול לדון, ואף אני אביא עבד שאינו בכל המצוות.

ה) תוס' ד"ה שכן אינה במילה, בתוה"ד, דאם כן מאי קאמר קטן יוכיח. ובמצפה איתן ביאר, דאתיא כמאן דאמר בעבודה זרה (כו.), דאשה פסולה למול, שנאמר "ואתה את בריתי תשמור", ואשה לאו בת שמירת ברית, והא דאמרינן קטן יוכיח, היינו דבר שמירת ברית הוא, ויכול למול אחרים לכולי עלמא.

ו) תוס' ד"ה יהא עבד, בתוה"ד, ויש לומר דכי גמרינן לה לה מאשה היינו להחמיר וכו' אבל לגרעו מאיש וכו' לא נלמוד. הקשה התוס' רבינו פרץ, מהא דבחגיגה (ד.), ילפינן מהאי גזירה שוה, לפוטרו מן הראיה כאשה, והיינו לקולא. לכך כתב, דלא ילפינן מהאי גזירה שוה, אלא דין מצות שהאשה חייבת בהם, אבל לגבי מילתא אחריתי, לא ניתנה הגזירה שוה לידרש, ומשום הכי ליכא למילף מהאי גזירה שוה פסול דעדות.

ז) תוס' ד"ה אלא תיתי, אין להקשות נילף דממזר וכו'. הקשה התורת חיים, דכל היכא דיליף חדא מתרתי צריך לאשכוחי חומרא או קולא דשייך בשלשתן ולמימר הצד השווה שבהן, והכא לא דמיין להדדי בשום צד. ותירץ הפני יהושע, דודאי שייך לומר הצד השווה שבהם שאינם ראויים לדון דיני נפשות, דגולץ ועבד ואשה פסולים אפילו לדיני ממונות, וממזר פסול לדיני נפשות, וכן פצוע דכא למאן דפוסל בסנהדרין (לו:), מי שאין לו בנים.

ח) בתוה"ד, מה להנך שכן אינם זיהירים במצוות. [משמעות דבריהם, דממזר חייב בכל המצוות, ואינו כעבד שחייב רק במקצת]. אמנם הש"ך (יורה דעה סימן רפא סק"ח) כתב, דגר וממזר, יש כמה וכמה מצוות שאין חייבים בהם. ט) גמ', לכתוב רחמנא וכו' מאי על בנים שמע מינה. ביאר הפני יהושע, דליכא למימר דכולה אתי למעט עבד. משום דאכתי לכתוב "אבות על בן", ואפילו הכי נמעט עבד, מדלא כתיב "על בנו", דהכי לישנא דקרא לגבי פסול בן לאב, כדקאמר הכא בעל בניהם, אלא על כרחך דתרתיה שמעת מיניה.

י) גמ', איירי דכתב לא יומתו אבות על בנים וכו'. כתב המהרש"א, דאיפכא

ממש, ואם כן, אמאי נוטל שבת. ותירץ, דדין שבת לא תליא כלל בהא דהגוף הויא למלאכה, דהא בבמה לא שייך שבת. אלא דנוטל משום שיש לו בנוקין דעבד, ודמי לדין מעשה ידים, ולא מדין שיש לו בגוף העבד ממש, ולכך השווה בת לעבד עברי לענין שבת.

יג) גמ', איתיביה וכו' החובל בבתו קטנה פטור. הקשה היר דוד בשם המהרשד"ם, הא כיון דאמר איתיביה, משמע, דר' אלעזר הקשה, וכיון דידע, למה ליה למיבעי מרב. ותירץ, דיש לומר, דהוי מוקי להך ברייתא בסמוכין על שולחנו, ומשום איבה, והוא מיבעי ליה באין סמוכין, והוה סבירא ליה דלא שייך איבה. אמנם, מדהשיב לו רב דלא זכתה תורה אלא שבח נעורים, משמע, דכיון דלא זכתה לו התורה, הוי שלה בכל ענין בין סמוכה ובין אינה סמוכה, ולכך שפיר הקשה.

יד) גמ', מודה רב בשבת וכו'. כתב השיטה מקובצת בשם הר"מ מסרקסטה, דהחובל בבת חבירו קטנה, נוקה דמפחתה מדמיה, לאביה. ושבתה אפילו לא אפחתה מכסף מכירתה, הוי לאביה. וצער ובושת וריפוי, דידה הוי. וכן החובל בבתו, משלם לה צער ובושת וריפוי, ואחרים שחבלו בבתו נערה, שאין לאביה רשות למכרה, נוקה שלה, אפילו אם פחתה מכספה. והשיטה מקובצת כתב, דיש להסתפק בנוק הנערה, אי מצי אביה למטען, אנא הוינא מסר לה למנוול, והוה יהיב לי טובא בכסף קידושיה, והשתא בהאי חבלה פסידנא להווא כספא.

טו) גמ', ובבנו גדול וכו' ומינהו. כתב התורת חיים, דמדקאמר "ובבנו גדול", ולא קאמר "אמר מר", משמע, דאמאי דמשני ליה דבשבת איירי, פריך. והקשה, אמאי לא פריך ברייתא אהדדי בלא הך שינויא. עוד הקשה, אמאי דקאמר במאי אוקימתא, הא ממה נפשך, אי תרווייהו איירי בסמוכין, תיקשי אבתרייתא, ואי תרווייהו כשאין סמוכין תקשי אקמייתא. עוד הקשה, מהא דפריך בסמוך, "והא התם דאית לה צערא דגופא ומעלמא קאתי לה וקא קפיד דקתני ולא עוד וכו'", והא בלא הך שקלא וטריא, הוה מצי למיפרך, דבקמייתא קתני ולא עוד וכו' חייבים ליתן לאביה, ובבתרייתא קתני קטנים יעשה להם סגולה. וכתב, דבבני ובנותיו הגדולים, אף דאין מעשה ידיהם לאביהם, יש לחלק בין שאר ארבעה דברים שהן בגוף החבלה, ואף דסמוכים על שולחנו, קפדי ולא מחלי אפילו לאביהן. לבין שבת, דכיון דלאו בגוף החבלה, לא קפדי ומחלי גבי אביהן. והשתא ניחא, דהמקשה סבר דאדרבא קמייתא מיירי בסמוכין, והא דקתני החובל בבנו גדול יתן לו מיד, מיירי בשאר ארבעה דברים, ומשום הכי אחרים שחבלו בה חייבין ליתן לאביה, דכיון שהיא סמוכה על שולחנו איכא איבה אם לא תתן לו, אבל אם אינה סמוכה ליכא למיחש להכי. ובתרייתא מיירי בשאין סמוכין, ולכך קטנים יעשה להם סגולה. והא דקתני בבני ובבנותיו שלו, פטור, היינו משבת, ואף על גב שאינן סמוכין, דכיון דשבת לאו בגוף החבלה לא קפדי לגבי אביהן ומחלו ליה.

טז) רש"י ד"ה סחר, סבב על ואכול וכו' ל"א וכו'. ביאר הרש"ש, דכוונתו לפרש, סחר מלשון הסבה לסעודה, אליבא דהתרגום אקרא דוישבו לאכול ואסחרו וכו'. ומה שכתב חזון על הפתחים, היינו לבאר מהיכן ימצא לאכול.

יז) גמ', במידי דאתו להו מעלמא לא קפיד. הקשה הרמב"ן במלחמות (לא). מדפי הרי"ף, הא עומד וצווח, והיאך אפשר לומר שהוא מוותר על מה שזכתה לו תורה. בשלמא הא דאמרינן בבניו דפטור, ואף על פי שהבן הגדול עומד וצווח, משום דאמרינן דלא נתן להם מזונות אלא על דעת זה, וכבר זכה בהן, אבל הוא, כיון שהוא תובע איך שייך לומר שמוותר, ומה הנאה באה לו מביתו כדי שנפסידנו ממונו. עוד הקשה, מה שייך קפדנא, הרי אינו מקפיד אלא על ממונו, ומידי דקא חסיר ביה.

יח) תוס' ד"ה וקתני ולא עוד, בתוה"ד, דהא דקתני בבניו ובבנותיו פטור היינו דוקא בשבת וכו'. והרמב"ם (פ"ד מחובל ומזיק הי"ט) כתב, דאם היו סמוכין על שולחנו וחבל בהן פטור. ובביאור הגר"א (חושן משפט סימן תכד סעיף ז') כתב, דכוונת הרמב"ם, דפטור אף מכל החמשה דברים.

יט) גמ', מאי סגולה רב חסדא אמר ספר תורה. כתב התורת חיים, דכיון שהוא קטן, יעשה לו דבר המתקיים כאוצר שלא יאבד. וביאר הכובע ישועה, דספר תורה חשיב דבר המתקיים, ולא חיישינן שמא יופסד ויקרע, דהוי חשש רחוק. ולרבה בר רב הונא דאמר דיקלא, סבירא ליה, דבספר תורה יש חשש קרוב דיופסד.

כ) גמ', שם. הרמב"ם (פ"ד מחובל ומזיק הי"ט), פסק כרבה. והרא"ש (סימן

ובפירותיהן וכו' דאינו אוכל פירות. ותמה הרשב"א, דאם בחייו אינו מוציא, לפי שאין לו בהן כלום, וגם היא אין לה כלום בהן, היאך יורש הוא לאחריה, דהא בתקנת אושא עשו את הבעל כלוקח ראשון, ואם הוא שנעשה לוקח ראשון סילק עצמו מהן, היאך יחזור ויוציא מיד לוקח שני.

(ח) תוס' ד"ה אמר רב אידי. (בנמשך לוף פט.), בתוה"ד, דיש לו לתנא לשנות ריבוי תשלומין לגבי עדים וזממין בדבר שהיא יכולה למכור לגמרי, דהיינו נכסי צאן ברזל. הקשה הבית מאיר (סימן צד), אם כן, מה דחה אביי, "אם אמרו בנכסי מלוג יאמרו בנכסי צאן ברזל", הרי יש לו לשנות ריבוי תשלומין בנכסי מלוג מטלטלין, שהעידו שכבר נתן לה והומו. ותיירץ האבני מילואים (סימן פח סק"ד), דבנכסי מלוג, אי אפשר להשיענו ריבוי תשלומין במטלטלין שהעידו שנתן לה, שהרי לא הפסידו העדים אותה כלום בעדותן, שהרי הוא נאמן בעצמו לטעון החזרתי לה במגו דנאנסו, מה שאין כן, בנכסי צאן ברזל, דאינו נאמן לטעון החזרתי, דהא לית ליה מגו דנאנסו, כיון דאם פחתו פחתו לו.

דף פט ע"א

(א) גמ', אמר אביי אם אמרו בנכסי מלוג יאמרו בנכסי צאן ברזל. הקשה השיטה מקובצת, דאביי לא אתי אלא לדחות סייעתא דרב אידי, דקאמר אף אנן נמי תנינא, ואם כן, הוה ליה למימר אלא אם אמרו בנכסי צאן ברזל, שלא תוכל למכרן, יאמרו בנכסי מלוג. ותיירץ, דאף דאביי אתא לדחויי, מכל מקום, סבירא ליה נמי דליתא לתקנת אושא כלל, ואם היה אומר להיפך, הוה משמע דאתי לדחויי בעלמא, ואיתא לתקנת אושא.

(ב) גמ', דאי לבעל לימרו לה מאי אפסדיך. הקשה הנהיבות המשפט (סימן קמח סק"א), מה בכך שאינה יכולה למוכרו, משום שהבעל יקח הדמים ממנה, מכל מקום, יכולה לומר, דכמו ששואה הספק טובת הנאה אצל מי שרוצה ללוקחה, כמו כן שוה הספק אצלי, והרי הזקתני הספק הזה. ותיירץ, דהמזיק דבר שאי אפשר ליקח דמים בעדו, פטור.

(ג) גמ', משום דאיכא רווח ביתא. הקשה התורת חיים, אם כן, אמאי צריכין העדים לשלם לה כל טובת הנאת כתובתה, לא ישלמו אלא רווח ביתא, דהיינו כפי הנאתה המגיע לחלקה בלבד. ותיירץ, דאי אמרינן טובת הנאה לבעל, כל מה שמשלמין לאשה, בא הבעל ונטל הימנה דשלו הוא, ואם לא ישלמו לה אלא רווח ביתא, כיון דיטול הבעל לא יגיע על חלקה כפי רווח ביתא אלא דבר מועט, לכך צריכין לשלם לה כל טובת הנאת כתובתה.

(ד) גמ', פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן. הקשה הרשב"א, אם טובת הנאה חשיב פירא, לישקול בעל, ולא מיבעיא שאוכל פירות של טובת הנאה, אלא אף טובת הנאה בעצמה נטל לעצמו. ותיירץ, דהא דקאמר פירא דפירא, לאו אטובת הנאה קאמר, דטובת הנאה לאו פירא, ולא פירא דפירא ממש, אלא כעין קאמר. והשיטה מקובצת, ביאר, דהכי קאמר, דנהי דגוף טובת הנאה עצמה לאשה, כיון דלא חשיב כפירות נכסיה, מכל מקום, אם היא תקנה בה קרקע הוי חשיב בנכסי מלוג עצמן, שאף על פי שאין גופן לבעל, אבל פירות מיהא איכא, והכי קאמר דאפילו היה גוף הקרקע כפירות, אינו אוכל פירות ממנו, משום דהוי פירא דפירא, וכל שכן טובת הנאה דאינה כפירי, ואין בה לבעל כלום.

(ה) תוס' ד"ה פירא דפירא, היינו במילי דאתו מעלמא. ביאר האבי עזרי (פ"ד מחובל ומזיק הכ"א), דהא דנקטה הגמרא לשון פירי דפירי לא תיקנו רבנן, היינו, דלעולם פירי דפירי חשיב אתו מעלמא לגבי הנכסי מלוג, שהרי אינן יוצאין מגוף הנכסי מלוג. אלא דמה שגם הפירי דפירי שייכים לבעל, היינו משום דהפירי כשלא נאכלו, הם בעצמן נעשו לנכסי מלוג, ושוב הוו פירות של נכסי מלוג היוצאים מגוף הנכסי מלוג, אבל מצד שהם פירי דפירי, לא תקנו, משום דאתו מעלמא. ועל כרחק, אף הפירי הראשון כשאתא מעלמא לא תקנו ליה רבנן, ומשום הכי אף כפל בהמת מלוג שייך לאשה. והכא נמי הטובת הנאה שייך לאשה, דטובת הנאה הוי פירי דאתו מעלמא. והקשה, דיחזור הטובת הנאה לנכסי מלוג, וממילא יהיו הפירות שייכים לבעל. וכתב, דמסתברא, דכיון שהטובת הנאה הם דמי כתובתה, או מנכסי צאן ברזל, והכתובה עצמה והנכסי צאן ברזל, אינן בכלל התקנה של נכסי מלוג, גם הטובת הנאה אינה בכלל נכסי מלוג.

(ו) בתוה"ד, ונראה דפירי וכו' לא הוי כי האי דהכא דנהי דמשלם כפל וכו'. ביאר המהרש"א, דדוקא הכא בטובת הנאה של כתובה, דאין הבעל מפסיד

לא בעי למימר, אידי מרישא דקרא לסיפא דקרא. ועוד כתב, דאי מיירי קרא דוקא בעבד, ודייק "אבות על בנים", דאין לו יחוס בנים, אתי שפיר, דכתב "בנים על אבות", אף על גב דלא איצטריך, דמכל מקום, אידי דכתב שאין לו יחוס למטה, כתב נמי שאין לו יחוס למעלה. אבל אי הוה איירי קרא בגר, ודייק "בנים על אבות" שאין לו ייחוס אבות, הא משום אידי לא הוה ליה למיכתב "אבות על בנים", כיון דקושטא היא דיש לו יחוס בנים. והתורת חיים כתב, דכיון דמן הדין מסתבר למימר, דגר ועבד כשרים לעדות, אלא דקרא ד"לא יומתו" אתי ומפיק להו מסברא, וכיון דעל כרחק צריך לומר, דחודא מכתב אידי דחבריה, מסתבר טפי למימר דכתב סיפא אידי רישא, כי היכי דנימא דלא אתי קרא ומפיק ליה, אלא לעבד לחודיה, דאין לו חייס כלל, אבל גר דאית ליה חייס למטה כשר, דכיון דמן הדין כשר הוא, כל כמה דאיכא למימר דלא אתי קרא ומפיק ליה, אמרינן.

דף פח ע"ב

(יא) גמ', מכר האב מכורים עד שימות. וברש"י ד"ה מכורין כתב, לוקח אוכל פירות עד שימות האב. ביאר המאירי, דאף על פי שמכר בטעות, שהרי נתכוין למכור גוף ופירות מעכשיו, מכל מקום, כל המוכר דבר, אף על פי שהמכירה אינה לענין מה שמכרה, הרי היא מכירה לענין מה שיש לו בה.

(יב) גמ', וכי מייית האב אית ליה ללוקח דלא מת הבן בחיי האב. ופירש רש"י ד"ה דלא מת הבן, דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו. הקשה הר"י מינאש (בבא בתרא קלו.), לר' יוחנן דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי, אמאי קנה לוקח, הא אין אדם מוכר דבר שלא בא לרשותו. ותיירץ, דהא דאמרינן דהאב קונה את הגוף, לאו קנין ממש, אלא לענין פירות הוא דקני ליה, דכמה דאיתיה בחיים וקני להו לפירות. אית ליה נמי קנין בגוף לענין פירות, דומיא דהמוכר שדהו לפירות. וכיון שכן, אי מייית בן בחיי האב, לית ליה ללוקח מידי, דבעידנא דזבניה מיניה אכתי לא נתרוקן קנין הגוף לבן, משום דברשותיה דאב הוה. ואי מייית האב בחיי הבן, איסתלק ממילא ההוא זכותא דהוה לאב בגוף, וקם ליה ברשותא דבן, מעידנא דכתביה האב, ואיגלאי מילתא דמהייתא שעתא הוי נכסיה דבן, ומשום הכי קנה לוקח. וכן כתב הרמב"ן (שם).

(יג) גמ', ר' יוחנן אמר לא קנה לוקח. כתב הרשב"ם בבא בתרא (קלו:) בד"ה לא קנה, דיחזור ליורשי האב. ובתוס' (שם) ד"ה לא קנה לוקח, הביא פירוש ריב"ם דכתב, דיחזור ליורשי הבן, משום דבמיתת הבן נפלו נכסים לפני בנו, וכשמת זקינו קנאם הבן בקבר ממילא, ואחר כך ירשם בן הבן.

(יד) גמ', שם. כתב הרשב"ם (שם), דאם לא מכרן הבן בחיי האב, מודה ר' יוחנן, דאף על פי שמת הבן ואחר כך מת האב, יורשים יורשי הבן, ולא יורשי האב. דדווקא גבי מכירה לא קנה הלוקח, כיון דסילק הבן נפשו משעת מכירה, וגם לא בא לידו, שיוכל הלוקח לזכות מכוחו.

(טו) גמ', אלמא קא סבר קנין פירות כקנין הגוף דמי. ביאר הדברות משה (סימן סב ענף ב'), פלוגתא ר' יוחנן וריש לקיש. דר' יוחנן סבר, דכיון דמכר את הפירות, לא נשאר לבעלים אלא הן הגוף, ולא מה שעושה הגוף, דהא הפירות שעושה הגוף, הוו לבעל הפירות. וכיון שכן חשיב רשות הגוף ממילא ברשות בעל הפירות, ולא נשאר לבעלים בגוף אלא את ה"שלו" בלא ה"רשות". ולכך אינו יכול למכור, וכדמצינו בנגזל, שאינו יכול למכור דבר הנגזל ממנו, מחמת דאינו ברשותו אף שהוא שלו. וריש לקיש סבר, דלא נחלק ה"רשות מה"שלו", לגבי מה שיש לו, דהא אף בעל הפירות מחזיק לגוף עבור בעל הגוף, ואף דאינו עושה לו הפירות, הוי ככל חפץ שאינו עושה פירות, דנחשב ברשותו.

(טז) גמ', דלמא משום דראוי ליוורשו הוא. וכתב ברש"י ד"ה הכותב נכסיו, דאי משום לאחר מיתה, בלאו הכי הוה ירית ליה. ותמה התוס' רבינו פריץ, דשמא לכך כתב לו, כדי שלא יוכל האב למכרם. לכך פירש, דהכי קאמר, דילמא משום דראוי ליוורשו, כלומר, דלהכי אמר הכא דקנין פירות שיש לו לאב לא הוי כקנין הגוף, לענין לעכב מכירתו של בן, משום דיש לבן שייכות טפי בנכסים לפי שראוי ליוורשו. אבל בעלמא, כגון בההוא עובדא דאמיה דשמואל בר אבא, שלא היה ראוי ליוורשה, אלא הבעל יורש אותה, שמא קנין פירות שיש לו לבעל כקנין הגוף דמי, לעכב נתינתה לבנה. וכן כתב השיטה מקובצת בשם הראב"ד.

(יז) תוס' ד"ה באושא, יש לומר וכו' היכא דכתב דין דברים אין לי בנכסיך

שתי ספיקות, אם נתארמלה, או נתגרשה, אבל כשמוכרת לבעלה, אינה מוכרת כי אם חד ספיקא, אם נתגרשה.

טו) תוס' ד"ה כשם שלא תמכור והיא תחתיו, בתוה"ד, אבל לגבי בעל שמכרה לבעלה בטובת הנאה יגרשנה מיד, וירויה הכל והיא תפסיד. הקשה **המהדורא בתרא** בשם **המהר"ח**, הא אמרינן לעיל, דכשנוקמא אכתובה דאורייתא, לא שייך דברי רבי מאיר שאסור להשהות בלא כתובה, דהא לא יוציא אותה. ואם כן, מאי מקשה הגמרא "והא זמנין דמשכחת לה דמפסדא", הא ליכא הפסד כשאינו מגרשה, שהרי עיקר הכתובה קיימת. ותירץ, דהא דאמרינן לעיל, בשנוקמא אכתובה דאורייתא ליכא לחששא דרבי מאיר, דכיון דאית לה מנה או מאתיים, לא תהא קלה בעיניו להוציאה. והא דכתבו התוס' דשייך לשון הפסד, משום שיוכל למצוא אחד מני אלף שירצה להרויח התוספת כתובה ויגרשנה. מה שאין כן, כשחבלה באחרים, אין יכולה להפסיד בשום אופן, כי הוא לא יגרש אותה, כיון שיצטרך לתת התוספת ללוקח.

טז) גמ', סבריה דכולי עלמא קנין פירות לאו דקנין הגוף דמי וכו'. הקשה **התוס' רי"ד**, למאן דאמר דיוצאין לאשה, אמאי יוצאין לאשה ומפסיד הבעל פירותיו, הא אפילו למאן דאמר קנין פירות לאו קנין הגוף דמי, אי מכר הבן אין ללוקח בהן כלום עד שימות האב, ולא מצי הבן לאפקועי אכילת פירות דאב, והיכי מציא האשה לאפקועי פירות הבעל ומשתחרר מיד. ותירץ, דכיון דמציא לזבונא גופא דעבד, מהאי טעמא דחל המכר על גוף העבד, חל נמי שחרור על גופו, והפירות דבעל הופקעו ממילא, כיון דחל עליו שחרור והוי בן חורין, אסור לבעל להשתעבד בו. ולא דמי למכר, דזה קנה הגוף וזה אוכל פירות כל ימי חייו.

יז) תוס' ד"ה מאי טעמא כדרבא, בסוה"ד, שלא היה חושבה מחוסרת גוביינא וכו'. ביאר **הרשב"א**, דכיון שהיו העבדים שלה, ועדיין יש לה שעבוד אלים עליהם, שהיא יכולה לגבות אותם בעל כרחו של בעל. מה שאין כן, בשאר שעבודים דעלמא, ולכך בדין הוא, שיעכב זכות האשה, שלא יצאו לאיש בשן ועין.

דף צ ע"א

א) תוס' ד"ה הקדש חמוץ, בתוה"ד, דכיון שיש לאיסור כח לחול שעה אחת דרבא לטעמיה וכו' דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה. הקשה **הפני יהושע**, דבבעל בנכסי אשתו לא שייך האי טעמא, שאפילו שעה אחת אינו חל, כיון דמשועבד לו לפירות. וכתב **הדרכי דוד**, דכיון דגוף העבד הוא לגמרי של האשה, אלא, דכל זמן שיש לה גוף, תקנו רבנן שהבעל יאכל הפירות, ולא שיש לו איזה שעבוד על גוף האשה ועל גוף הקרקע, ורק אם יש פירות, שייך לבעל, ואם אין לאשה גוף, אין פירות כלל, מכיון שההקדש ושחרור הם קדושת הגוף, וחל על הגוף, וממילא נפקע תקנת הפירות, ואין לבעל כלום, ותקנת אושא היתה רק לענין מכירה, דשוויהו לוקח ראשון, אבל לא בהקדש.

ב) בתוה"ד, כדאשכחן בשדה מקנה כשהקדישה לוקח וכו' וכי פקע כח מקדיש פקע כח הקדש. הקשה **האמרי משה** (סימן יג אות ח), דהתם לא שייך הפקעה, כיון דאין לו למקדיש רק עד היובל. ותירץ, דיובל הוי אפקעתא, וקודם היובל מקרי שלו לגמרי, ולא כקנין לזמן חמשים שנה, ולהכי חל ההקדש, וכיון דעל המקדיש היה חיוב היובל להפקיע, וההקדש זכה רק מכח המקדיש, לכך חזרת ביובל, וכמו בשעבוד, דלא אלים ההקדש מהמקדיש.

ג) בתוה"ד, והא דלא חשיב רבא מכר שמפקיע מידי שיעבוד וכו'. ו**בבבא שיעורים** (בבא בתרא אות קצ) ביאר, דמכר לא דמי להקדש, דעל ידי מכר אין השעבוד נפקע, אלא שאי אפשר לגבות מלוקח, אבל אם יחזור לוקח וימכרנו למוכר, אכתי בשעבודיה קאי, ואם אחר כך יתנו במתנה יגבה ממקבל המתנה, ובלא אפותיקי אין גובין ממטלטלי דמקבל מתנה. אבל בעשה שורו אפותיקי והקדישו למזבח, השעבוד נפקע על ידי ההקדש, דאפילו אם אחר כך נעשה בעל מום ופדאהו המקדיש, אינו חוזר לשעבודו הקודם, ואם נתנו אחר כך במתנה, אין בעל חוב גובהו. וכתב, דשמא דעת תוס', דגם הקדש אינו מפקיע השעבוד, אלא שאי אפשר לגבותו מהקדש כמו במכר.

ד) גמ', רבי מאיר אומר ראשון ישנו בדין יום או יומיים. הקשה **הקצות החושן** (סימן שפו סק"ז), הא איתא **לעיל** (עא:): דרבי מאיר סבר כר' שמעון

כלום, מסתבר למימר, דכיון דאית מעלמא הוי כולו לאשה. אבל בגונב בהמת מלוג, דכל ההפסד היה לבעל, חשיב דהכפל ממנו. ואף על גב דאית מעלמא, לא עדיף מנכסי מלוג גופיה, שהבעל אוכל מהן פירות. וכתב, דהיינו מה שכתבו התוס' בהמשך דבריהם, דנראה נמי דכל שכן גונב בהמת מלוג עצמה, דכיון דבגונב בהמת מלוג הוי הפסד גם כן לאשה שהגוף שלה, כל שכן דמשלם הכפל דאתו מעלמא לאשה. (ועיין באות הקודמת).

ז) גמ', ואי סלקא דעתך ליתא לתקנת אושא תזבין נכסי מלוג וכו'. הקשה **הפני יהושע**, הא בסמוך אוקמא הגמ' למתניתין כרבי מאיר, ואם כן, מאי ראייה דאיתא לתקנת אושא, הא שמעינן ליה לרבי מאיר **לקמן** (עמוד ב'), דסבירא ליה קנין פירות קנין הגוף, ומשום הכי, אינה יכולה למכור נכסי מלוג, ולא משום תקנת אושא. ותירץ **ההפלאה**, דהנפקא מניה, לענין חזרת דמים אם תמות תחילה, דלמאן דאמר קנין פירות קנין הגוף דמי, לאו מכירה היא כלל, וצריך להחזיר לו הדמים, מה שאין כן אי קנין פירות לאו קנין הגוף דמי, והבעל מוציא מתקנת אושא, אין צריך להחזיר לו דמים. והיינו דמקשה "תזבין כתובתה לגמרי", דהא אין ללוקח הפסד, דאפילו אם תמות תחילה יחזירו לו הדמים. ועלה קא פריך "ולטעמך", דאפילו אי איתא לתקנת אושא ומפסיד דמיו לגמרי, אם תמות היא תחילה, אכתי תוכל למכור בטובת הנאה.

ח) גמ', וכי תימא מזבנה ניהליה להווא דחבלה בטובת הנאה. הקשה **השיטה מקובצת**, מאי נפקא מיניה, אפילו אי הוה מצי למזבן ליה בטובת הנאה, לא ירויח כלום, דלא יגבה בחבלתו מידי, עד לאחר שתתאלמן או תתגרש, והכי נמי קתני במתניתין, דמשלמין לאחר זמן.

ט) תוס' ד"ה כל לגבי, בתוה"ד, כיון דאיתא כרבי מאיר דדאין דינא דגרמי וכו'. ביאר **המלא הרועים**, דקושיית תוס' אתי שפיר לפי מה שתיצרו, דמיירי שיגרשנה ואחר כך תמחול, דלא דבריהם לא מצי להקשות שתשלם מדינא דגרמי, דהא לא מחייבין מדינא דגרמי רק היכא דברי היוקא, והכא לא ברי היוקא, דשמא תמות היא בחיי בעלה, ולא יבא לידי גבייה. אבל בתר דאוקמי שיגרשנה ואחר כך תמחול, אתי שפיר, דלאחר הגירושין כבר ברי היוקא.

י) בתוה"ד, ותירץ ר"י וכו' כיון דעדיין לא ניתנה ליגבות. ו**בנמוקי יוסף** (לב. מדפי הרי"ף) תירץ, דהבעל לא ירצה להיות במעמד, שלא להפסיד אשתו. עוד כתב בשם **הרא"ה**, דאפילו יבא, לא ניחא ליה, ואיתא **בגיטין** (יג:): דמעמד שלשתן אינו קונה אלא לרצונו של לווה.

יא) [בסוה"ד, (הנמשך לעמוד ב')] שום אדם לא יקנה אותה כיון דוודאי מחלה. תוס' הבינו לשון הגמ' "כל לגבי בעלה ודאי מחלה" דאורחא דמילתא שאשה מוחלת לבעלה, ולכן הקשו. אמנם **רש"י בעמוד א' ד"ה וחזור**, כתב, דהטעם דקים לן שהיא וודאי תמחול, הואיל ועל כרחא היא מוכרתה, ולדבריו בעלמא ליכא אנון סהדי שתמחול, ונתיישבה קושייתם. (י.צ.ב.))

דף פט ע"ב

יב) תוס' ד"ה ואפני מחלה, ואם תאמר וכו' וכשמתכור ותמחול לבעלה יפסיד הכל. הקשה **המהרש"א**, אמאי יפסיד הא צריכה לשלם לו מדינא דגרמי. ותירץ **הפני יהושע**, דודאי יפסיד, דכיון דתמחול כתובתה לבעלה, אם כן, כשתתאלמן או תתגרש, נהי דצריכה לשלם לו מדינא דגרמי, מכל מקום, לא יהיה לה ממה לשלם, כיון שאין לה כתובה ולא נכסי מלוג. מה שאין כן אם לא תמכור כתובתה בטובת הנאה, בודאי יגבה חוב דמי נזקו מכתובתה, לכשתתאלמן או תתגרש.

יג) תוס' ד"ה כגון דלא נפישא כתובתה, ויש לומר דהיא גורמת להפסיד לעצמה. הקשה **הנחלת ישראל**, אם כן, נימא שתמכור חצי כתובתה בדמי חבלתה, ולא תהא קלה בעיניו להוציאה, דהא יצטרך לשלם חצי הכתובה השני, ואף שפוחת לה ממאתיים, דכיון שהיא גרמה, לא איכפת לן. ותירץ, דדוקא במה שחבלה כבר ועשתה מעצמה לא איכפת לן, אבל הא לא אמרינן, דבית דין יתקנו שתמכור חצי הכתובה ולפחות לה עוד.

יד) גמ', כשם שהמוכרת כתובתה לאחרים וכו' כך המוכרת כתובתה לבעלה וכו'. דייק **התוס' רבינו פרץ**, מדקאמר **בשם**, דפשיטא ליה טפי כשמוכרה לאחרים דלא הפסידה כתובת בנין דכרין, משום דאמרינן זוהי הוא דאנסוה, מכשמוכרת לבעלה, והקשה מאי טעמא. ותירץ, דכשמוכרת לאחרים, שייך למימר טפי דזווי אנסוה, כיון שמוכרת אותה בדמים יקרים, משום דהוי זכות

דקיימא לן **במכות** (ה): דעד זומם למפרע הוא נפסל, ואם יוזמו הרי נפסלין מאותה שעה, ואם כן נגמר הדין לפני פסולין, והוי כמו שלא נגמר הדין, ואין נענשים. ואפילו למאן דאמר מכאן ולהבא הוא נפסל, הרי הוא כמו לאותו עדות, דפסול לכולי עלמא. [כמו שכתבו התוס' לעיל (עב): **בד"ה רבא אמר**].

וכן הביא שכתב המרדכי (סנהדרין סימן תרצ"ו) בשם השר מקוצי.

(ג) **תוס' ד"ה כגון שראו בלילה** (השני), דאפילו כרבי עקיבא נחא דלא גמר מדיני נפשות. הקשה הרש"ש, לפי זה מאי פריך לקמן, "וכי בפני בית דין הכהו", והא התם מיירי בממון, דהאי קרא ד"אבן או אגרוף", כתיב גבי "ולא ימות", ולקמן פשטו מיניה דיש אומד לזקוקין. ותירץ, דאפשר לומר דרבי עקיבא איירי אפילו בדיני נפשות, מדקאמר הרי שדחף ומת. וכן כתב בתוס' **רבינו פריך**.

(ד) **גמ', וסבר רבי עקיבא אין עד נעשה דיין**. ביאר הפני יהושע, דקשיא דווקא לפי האיבעית אימא. דללישנא קמא, דמוקי כשראו בלילה, מצי למימר דטעמא דרבי עקיבא, משום דסבירא ליה, דעד הרואה אין נעשה דיין כלל, ודווקא כשראו בלילה, דראיתם הוי כראיית עדים, כיון שאין יכולין לדון מיד. אבל כשראו ביום, ליכא למימר אין עד הרואה נעשה דיין, דהא חשבינן ראיית המעשה כקבלת עדים ולא כראיית עדים, ואם כן, אין סברא לומר אין עד נעשה דיין, שהרי לא נעשו עדים מעולם. ובהכי מיתוקמא אידך ברייתא דרבי עקיבא, והיינו כשראו ביום, דאז יכולין לדון מיד על פי הראיה. אבל ללישנא בתרא, דאוקי מילתא דר' טרפון אפילו כשראו ביום, ואפילו בהאי גוונא פליג רבי עקיבא, דאין עד הרואה נעשה דיין כלל, אפילו בעדות אחרים, אם כן מקשה שפיר.

(ט) **גמ', ב"ד הולכין אצל בירה וכו'**. הקשה החזון איש (בבא קמא סימן יד סק"א), מה שייך אומד בבירה, הלא תלוי רק בגובהה, ולהא לא בעי ראייה. עוד הקשה, הרי כבר קבעו חכמים י' טפחים. וכתב, דאין לומר, משום דצריך אומד של כח הנדחף, או חזק הדחיפה, דלהא לא מהני שילכו אצל הבירה. וכתב, דיש לומר, דהוי גזירת הכתוב, שיראו בעצמם את החפץ, ואם כן, צריך שיראו את הבירה שיש בגובהה י' טפחים.

(טז) **גמ', הדר ולדייניה נמי ממונות**. הקשה הקצות החושן (סימן תו סק"ב), דמאי פריך, הא איתא בכריתות (כד), דשור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודם וזכה בו, זכה, משום דאפקורי אפקר ליה, וכיון דקדמוהו ודנו אותו דיני נפשות הרי נעשה הפקר, ואיך שייך ליהדר ולדייניה דיני ממונות, כיון דהפקירו קודם שהעמידו בדין. [וכעין זה הקשה הגרע"א בגליון הש"ס]. ותירץ, דבאיסורי הנאה לא מהני הפקרו כלל, כיון דלאו ברשותיה קאי. ואף דלאו ברשותיה קאי, מכל מקום, בעלים אית ליה. ואם כן, הא דהפקירו קודם שעמד בדין פטור, היינו משום דבעינן בעלים מתחילה ועד סוף, והא אית ליה בעלים, והפקר שלהם לאו כלום, כיון דאיסורי הנאה חשיב שאינו ברשותו, והא דשור הנסקל שהוזמו עדיו כל הקודם זכה, היינו דכיון שהוזמו עדיו, הרי מעולם לא היה איסורי הנאה, וכיון דבעלים הפקירו הרי הוא הפקר.

דף צא ע"א

(א) **רש"י ד"ה מרידיא, בתוה"ד**, אבל קדמו ודנהו ליסקל לא מענינן בדייניה לשהויי לרידיא. **הרמב"ם** (פי"א מנזקי ממון ה"ח) כתב, דמשתלם מן השבח ברדייתו אחר שנגמר דינו, דכיון שנגמר דינו לסקילה אין לו לבעלים שיתחייבו בנזקיו. וביאר הלחם משנה, דאחר שגמרו דינו של שור המועד לקטלא, אין מחייבים הבעלים על ההיזק שהזיק קודם. משום דהוי כאילו אתה מחייבו אחר גמר דינו, וכיון שנגמר דינו, הרי אינו שורו, ולא שייך לחייבו על הנזק שהזיק קודם גמר דינו. וסבירא ליה להרמב"ם, דלהך תירוצא דאפילו תימא רבי עקיבא, לא חיישנן לעינוי דינו של שור. כדי לשלם הנזק ממה שירויח בחרישתו. והא דלא דיינינן ליה דיני ממונות אחר שדנהו דיני נפשות, משום דברח, וברח אשור קאי, ואפילו תחייבהו, אין הבעלים חייבים אפילו הוא מועד, כיון שנגמר דינו.

(ב) **תוס' ד"ה זאת אומרת, בתוה"ד**, לא היו ממתנינים לו עד שישלם מן הרידיא וכו'. הקשה הכוס הישועות, אם כן, אפילו כשקדמו ודנו דיני ממונות בשור המועד וברח, נמי אין ממתנינים לו עד שישלם מן הרידיא. וכתב, דיש ליישב. [ולכאורה נראה לחלק, דהא דכתבו התוס' דאין ממתנינים בתם, משום דאם הוא גובה לגמרי, חשיב דכבר דנו דיני ממונות, ועכשיו

דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי, ואם כן, נהי דקנין פירות קנין הגוף, כיוון דלאחר שלשים, דשני הוי, תוך שלשים נמי של שני הוא, מדינא דגורם לממון. ותירץ, דעד כאן לא קאמר ר' שמעון דבר הגורם לממון כממון, אלא שיתחייב בהיזקו, כיון דעל ידי ההיזק יפסידו הבעלים ממון, אבל כל זמן דאיתיה בעיניה, לאו ממון הוא כלל.

(ה) **תוס' ד"ה רבי מאיר אומר, בתוה"ד**, ואף על גב דגבי שן ועין וכו' משום דאין לו כח לשחרר קנין הגוף של אשה. הקשה המהרש"א, אמאי מוקי בסמוך מילתא דאמימר, דאיש ואשה שמכרו, כרבי אליעזר, הא כרבי מאיר נמי מצי אתיא מהאי טעמא גופא, דסבירא ליה לא לאיש ולא לאשה. ותירץ **הפני יהושע**, דלרבי מאיר, כיון דטעמו משום שאין כח לשחרר הגוף של אשה. אם כן, משמע להדיא דאם שיחררו שניהם יחד, ודאי הוי משוחרר, וכן במכירה אם מכרו שניהם, מכור. ולא אתי אמימר כוותיה, דלאמימר אפילו מכרו שניהם לא עשו כלום.

(ו) **תוס' ד"ה כמאן אזלא**, נראה דמכירה יליף משחרור וכו' דאי מדין יום או יומיים יליף אמאי איצטריך בסמוך וכו'. ביאר הפני יהושע, דכוונתם, דאם נאמר דילפינן מכירה מדין יום או יומיים. [אף דלא דמי, כיון דגלי קרא דלענין דין ד"יום או יומיים", דבהאי גוונא לא מקרי עבד של אף אחד מהם], והוא הדין לכל מילי. ויקשה אמאי איצטריך למילף שיחרור מדכתיב "עבדו", תיפוק ליה דנילף שיחרור מדין יום או יומיים. אלא ודאי דלא שייך למילף כלל מדין יום או יומיים, כיון דלא דמי בטעמא (וכדלעיל), ולכך הוצרך לכתוב בשחרור, אבל מכירה ילפינן שפיר משיחרור, משום דדמי ליה.

(ז) **תוס' ד"ה רבי מאיר, בתוה"ד**, והר"ר יצחק בר' ברוך וכו' דלרבי מאיר נמי יוצא בשן ועין לאיש. הקשה הקובץ שעורים (בבא בתרא אות רכב), מהא דאמר רבא שיחרור מפקיע משעבוד, דמאי איריא משיעבוד, והא הכא מפקיע נמי מקנין הגוף, דודאי אלים טפי משיעבוד. וכתב, דיש לחלק בין שיחרור לשן ועין, דהוי ממילא ולא מכוחו.

(ח) **מתני, התוקע לחבירו נותן לו סלע. וברש"י ד"ה התוקע**, כתב, לשון אחר תוקע ממש. וכתב המאירי, דיש מפרשים, דדוקא כשאחוז ותקע בו, אבל תקע בו בלא נגיעה פטור. וכתב, דדוקא בחרשו, ולענין חמשה דברים, אבל לענין בשת, אף בלא נגיעה, ואף בלא חרשות, חייב.

דף צ ע"ב

(ט) **רש"י ד"ה אף על פי שאינו רשאי**, וכן בקוצץ נטיעות דעובר בבל תשחית. בשו"ת חתם סופר (חושן משפט סימן כז) ביאר, דרש"י נשמר מהא דהקשו התוס' לקמן (צא): **ד"ה החובל**, דהיאך לוקה ומשלם, ולכך לא כתב דעובר משום "אותו לא תכרות" דאית ביה מלקות, אלא משום "לא תשחית" דלית ביה מלקות. והיינו משום, דלא תשחית" כולל כמה דברים וענינים, ואינו לוקה על זה, דהוי כלאו שבכללות, אבל לאו ד"אותו לא תכרות" מיוחד לעושה פירות לחוד, ועלה לוקין.

(י) **גמ', והתניא סנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש**. ביאר הרשב"א, דמקשה מדר' טרפון דמשווה דיני נפשות לדיני ממונות לענין זה, ואפילו הכי קאמר דאין עד נעשה דיין. אבל מדרבי עקיבא לא מקשה, דלדידיה אפילו באחרים מעידין לפניהם, אי אפשר להם לדון, דכיון דחזו דקטל נפשא, תו לא חזי ליה זכותא, וכדאיתא **בראש השנה** (כו.), דרחמנא אמר "ושפטו העדה והצילו". [וכעין זה כתבו התוס' בד"ה כגון].

(יא) **גמ', כי תניא ההיא כגון שראו בלילה**. הקשה הרשב"א, דאכתי קשיא, דהא ר' יהודה הנשיא עד המעיד היה, ושמעינן לר' טרפון דאינו נעשה דיין, דאי לא תימא הכי, למה לי מקצתן נעשה עדים ומקצתן נעשה דיינים, אפילו כולן יכולין להיות עדים ודיינים. ותירץ, דהמקשה היה סבור שר' יהודה הנשיא היה מעיד ממש, ובאין שם עדים אחרים. וכי פריך מר' טרפון, מכל שכן פריך. והמתרץ תירץ, דר' יהודה הנשיא לא עד המעיד היה, שאחרים היו שם שמעדין בו, ועד היודע נעשה דיין, כשאחרים מעידים בפניו. והא דקאמר "בשראוהו בלילה", היינו דהא דקאמר ר' טרפון מקצתן נעשו עדים, דווקא בשראוהו בלילה, אבל ביום כולן דיינים, דעד היודע ורואה נעשה דיין על פי ראייתו ואפילו בלא הגדת אחרים.

(יב) **תוס' ד"ה כגון שראו בלילה, בתוה"ד**, ועל טעם זה קשה וכו'. ובקצות החושן (סימן ז' סק"ד) יישב, דבהא אפילו בבית דין אחר לא יתקיים הומה, דהא קיימא לן דאין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין על פיהם, וכיון

עובר ב"לא תשחית" ואינו לוקה. והקשה, מהא דאמר ר' אלעזר לקמן, שמעתי שהמקרקע על המת יותר מדאי לוקה משום "בל תשחית". ובמאירי כתב, דהוי מכת מרדות. (ועיין לעיל דף צ אות א').

(ז) גמ', אמר שמואל באשב בתענית. כתב המאירי, דלהלכה, אף על פי שאמרו אין אדם רשאי לחבול בעצמו, אם נשבע שיחבול עצמו, שבועה חלה עליו, כיון דאין זו מצוה גמורה אלא דברי סופרים, והמקרא אינו אלא אסמכתא, וכל שהוא איסור סופרים, שבועת ביטוי חלה עליו ואינו נקרא נשבע לבטל את המצוה. ומכל מקום, אם נשבע לחבול באחר, אפילו היה בידו לעשות פטור, כיון שהוא מוזהר בתורה לא לעשות כן, דכתיב "לא יוסיף".

(יא) גמ', מקרעין על המת ולא מדרכי האמורי. ביאר התורת חיים, דהכי קאמר מקרעין על המת, ובלבד שלא יהיה מדרכי האמורי שמקרעין יותר מדאי, וקאמר ר' אלעזר שהמקרקע יותר מדאי לוקה.

(יב) גמ', לא שבקת חיי לכל בריה. הקשה הפילפולא חריפתא (אות י'), וכבר הקשה כן הרשב"א, דמאי קושיא, לוקמא כגון דליכא עדים שקצצן, ונאמן במיגו דאי בעי אמר לא קצצתי. ותירץ, דאם כן, לא אשמועינן מידי אלא דין מיגו. ועוד תירץ, דכיון דהא מילתא מחזי כשיקרא, שאין כן דרך בני אדם, הוי מיגו במקום חזקה, ולא אמרינן. והרשב"א כתב, דהוי מיגו במקום עדים. והמאירי כתב, שאם אין עדים, נאמן לומר לא קצצתי.

(יג) גמ', וחייבו ר"ג עשרה זהובים. הרשב"א הביא שיטת ר"ת, דהוי קנסא, ולא גמרינן מינה למצוה אחרת. אבל הר"ף (לב: מדפי הרי"ף) כתב, דהוי ממון, ולמדין ממנה לכל המצות. וכן כתבו המאירי, והרא"ש (סימן טו). והוכיח הרא"ש, דאי לא דינא הוא מה שייך הכא למיקנסיה, האי גברא למצוה קא מיכוין, ואנן ניקום וניקנסיה.

(יד) תוס' ד"ה כל כמיינוה, בתוה"ד, התם בלקיטת פירות איירי. וביאר השיטה מקובצת בשם הרמ"ה, דכשאומר אתה מכרת לי אתה נתתה לי במתנה, נאמן, כיון דטען מילתא דאורחיהו דאינשי. אבל גבי אתה אמרת לי להרגו, אתה אמרת לי לקצצו, קא טעין מילתא דלאו אורחיהו דאינשי, דאחזוקי אינשי בשופטני לא מחזקינן. ועוד חילק, דגבי אתה מכרת לי, כיון דטעין ביה לנפשיה, אשתכח דקא מפיק ליה מחזוקת מריה, ולכך נאמן, דלא חציף אינשי למיגור דיקלא דלאו דיליה. והכא דאמר ליה אתה אמרת לי להורגו, כיון דלא טעין ביה לנפשיה, אשתכח דלא מפיק מחזוקת מריה, ומשום הכי כיון דאיכא עדים דקצץ, מחויב כדין כל מוזיק.

תוס' ד"ה וחייבו רבן גמליאל, בתוה"ד, עוד פטרו ר"ת משום שיענה אמן וכו'. הקשה המהרש"א, דהשתא נמי אמאי חייבו רבן גמליאל ליתן י' זהובים, ולא פטרו מהאי טעמא. ותירץ, דהיה מברך בלחש בשעת כסוי הדם, מה שאין כן בקורא בתורה. והש"ך (חושן משפט סי' שפ"ט ס"ק ד) הקשה לשיטת רבינו תם, היאך חייב מ' זהובים בברכת המזון שמברכין בזמן בקול רם, ואפילו אי נימא שהחוטף עשה שלא כדיוק, וברך בלחש. הרי הנחטף חייב לברך בפני עצמו כיון שאינו מוציא, וא"כ יש לו המ' זהובים. ותירץ, דנראה דאין לאדם שכר ברכה י' זהובים, אלא על ברכה שמברך בפני אחרים, אבל בינו לבינו לא. ובהאי שחטף לכוס ברכת המזון, מיירי בענין שלא יוכל לענות אמן, כגון שחטף מחברו כוס של ברכת המזון, ודחפו מן הבית וסגר בפניו עד שברכו, והלכו להם.

דף צב ע"א

(א) רש"י ד"ה יכול אפילו מעולה בדמים, לקורה יותר מפירות. והתוס' רי"ד ביאר, דאם היה אילן סרק חשוב, כגון שהיה אחד ממניי ארזים, דשוה הסרק לימכר יותר, מפני שהיה קטן עדיין והיה עתיד להאריך ולהתעבות. ואף על פי שאילן המאכל עושה פירות בכל שנה יותר, מכל מקום, שוה אילן סרק למכור בעודו נטוע מאילן מאכל, ועלה קאמר, דאינו קודם לאילן מאכל, כיון דלא הקפידה תורה על השחתת פירות אלא על השחתת דמים.

(ב) מתני', שיבקש ממנו שנאמר "השב אשת האישי". ביאר המהרש"א (יחידושי אגדות), דהראיה דהוה בקשת מחילה, דמן הראוי שיאמר הקב"ה לאברהם שיתפלל בעד אבימלך, אבל מהאי דאמר לאבימלך, משמע, דרצונו שיפייס לאברהם עד שימחול לו ויתפלל בעדו. ובעיני יעקב ביאר, דילפינן מהא דכתיב "כי נביא", דמשמע דבהשבה לחוד אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו שימחול, ואולי לא מחל על בושתו, לכך אמר כי נביא, ומדת הנביאים

שמשתמש לרידיא, הרי הוא מעכו מלדון דיני נפשות, מה שאין כן במועד, הא דאמרינן דמשתלם מן רידיא, היינו עיקר הדיני ממונות, ולכך לא חשיב המתנה. (ג.ו.).

(ג) גמ', לא מלמעלה למטה קא חשיב. ביאר הפני יהושע, דמעיקרא סבר, דהא דקתני מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים, היינו דמה שיש בבור כדי להמית, היינו דווקא בעשרה, למעוטי פחות, ואם כן מתמעט מעומק טפח עד עומק פחות מעשרה טפחים, ובכי האי גוונא קתני סיפא, היו פחותים מעשרה הוזהר חייב, והיינו אפילו בטפח, דומיא להא דמעט ברישא משיעור מיתה. ועלה משני דמעלה למטה קחשיב, היינו דהא דנקט מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים, דבעשרה ודאי איכא שיעור מיתה, כמו שיש למעלה מזה, דהיינו בעומק הרבה, ואם כן לא איירי כלל באותן שיעורים שלמטה מעשרה, ובסיפא דנקט היו פחותין, היינו פורתא, דודאי אין בו שיעור מיתה אלא נזקין דזימנין אפשר, והיינו על ידי אומדנא.

(ד) גמ', איהו דקא מבעית אנפשיה. כתב רש"י בקידושין (כד:): ד"ה שאני אדם, דכי מבעית מדעתיה קא מיבעית, שנותן לבו אל פחד קול הבא פתאום. ובשיטה מקובצת ביאר בשם הרמ"ה, דאיהו קא מבעית אנפשיה, שהיה לו להרכין ראשו לצד אחר ולא להרכין, אבל ודאי אם לא היה יכול להרכין ראשו צד אחר, ולא להציל את עצמו מן ההיוק, גירי דידיה אהנו ביה. וכתב, דהיכא דעביד מעשה בגופיה, אף על גב דהיה יכול להציל עצמו ולא הציל, המוזיק חייב.

(ה) גמ', ריפוי ושבת עד שיתרפא. העיר המהדורא בתרא, אמאי לא חשיב נמי צער, דאומדין עד שיתרפאו, דהרי כל יום ויום קודם שיתרפא יש לו צער. אמנם לדעת הסוברים, דצער אין נותנין אלא של שעת חבלה, ולא הצער הנמשך אחרי כן, אתי שפיר. אבל לדעת הסוברים, דמשלמים הצער הנמשך לאחר מיכן, קשה. ותירץ, דודאי ריפוי ושבת בעי לאשמועינן, דאין אומדין כל יום ויום השבת או הריפוי מה שצריך לרפוא ליתן בכל יום ויום, אלא נותנין מיד, לאפקוי צער, דאין שייך לשום כל יום ויום כמה כואב לו המכה היום ולמחר, אלא צריך לאמוד צער של מכה בכלל, עד שיתרפא.

(ו) רש"י ד"ה דבעינן אומדנא, ובהכי לא בעי לאיסתמוי אלא מוליה הוא דאתרע ליה. ביאר השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דההוכחה מהא דקיימא לן דקלא מילתא היא, כדאמרינן לענין סוס שצנף וחמור שנער ושבר את הכלים דחייב, והא דפטרי הכא, משום דבעינן אומדנא ואי אפשר לאומדו, משום דאין אדם יכול לעמוד על צליל ההכאה.

(ז) גמ', שמע מינה תנא קמא לקולא קאמרו. ביאר המאירי (לעיל צ.ו.), דדינין אלו הקבועים הם במכובד, אבל בשאינו מכובד כל כך, וכל שכן במבוזה, אינו נוטל אלא לפי הראוי לו, או לפי ראות עיני הבית דין לפי ענין האישי, אם הוא מרגיל עצמו להתעסק בדברי ליצנות. ורבי עקיבא פליג וסבר, דקיצבה זו על הפחותים שבהם, ואפילו עניים שבהם רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם, דהיינו, נכבדים ועשירים שנתרוששו, שעדיין מתייקרים בכבודם וקדושתם. ומכל מקום, לעשירים וגדולי מעלה, שמין יותר כפי ראות עיני הבית דין.

דף צא ע"ב

(ח) תוס' ד"ה החובל בעצמו, בתוה"ד, דהא חייב משום קוצץ אילנות טובות. הקשה הפני יהושע, אמאי פשיטא להו דאיתא הכא חיוב מלקות, דלמא מתניתין איירא בגוונא שהוא קצת לצורך, דומיא דרישא בחובל דהוי לצורך, מדמייתי לה אעובדא דאשה שטפחה על ראשה דהיינו לצורך. ותירץ, דאי סלקא דעתך דליכא חיוב מלקות, וקרא ד"בל תשחית" מיירי במצור שלא לצורך, אם כן, אמאי נקט בקוצץ אף על פי שאינו רשאי, דאיסורא מנא ליה, בשלמא בחובל יליף מ"אשר חטא על הנפש", אבל בקוצץ נטיעותיו מנא ליה, אלא על כרחיך, דקרא ד"בל תשחית" ו"אותו לא תכרות", הווי צורך קצת, ואם כן, מלקות נמי איכא.

(ט) בתוה"ד, ואחרים שקצצו נטיעה חייבין צריך לאוקמה כרבי מאיר. הקשה התורת חיים, דתקשי נמי שאר כל הנוקין, כגון קרע את כסותו או שבר את כדו דחייב לשלם, אף על גב דעבר בלאו ד"בל תשחית". וכתב, דצריך לומר, דאין מלקין על לאו ד"בל תשחית", וכדאיתא במכות (כב.), דהקוצץ אילנות טובות אזהרתיה מ"ואתו לא תכרות", ולא קאמר דאזהרתו מ"לא תשחית". וכן פסק הרמב"ם (פ"י מהלכות מלכים ה"א), דהמשבר כלים וקורע בגדים

לשובע, אלא על כרחך דמיירי בשחרית.

(ג) רש"י ד"ה שיתין רהיטי רהוט, ששים איש רצו ולא הגיעו וכו'. הקשה הפני יהושע, דמאי רבותא יש יותר אם ששים רצין אחריו ואין מגיעין אותו, ממה שיש באחד שרץ אחריו ואין מגיע, והלא כל אחד רץ לפי דרכו. ותירץ הבן יהוידע, דכשאדם רץ ורצין אחריו, מוכרח שיפול פחד ומורך בלבבו, שמא הרץ אחריו יגיעו, והפחד והמורך יהיה לו לתקלה, כי יחלש כוחו ולא יוכל לרוץ בכל כוחו. ובהא יש הבדל, אם רץ אחד לבדו אחריו, לבין עשרה רצין אחריו, כי מחמת אדם אחד לא יפחד, כיון דיחשב שמא יטרח ויגע הרבה ויעמוד, או שמא יודמן לו מכשול ויתקל בו ויתעכב וממילא לא יוכל להשיגו, אבל אם עשרה רצין אחריו, קשה לחשוב שכולם יהיו יגיעין, ולכולם יהיה עכבה, וכל שכן אם הם ששים בני אדם.

(ד) גמ', מילתא גנאה דאית בך קדים אמרה. העיר המהרש"א (חידושי אגדות), דהכא משמע, דבלאו קרית חברך חמרא יקדים להודות גנותו, ולעיל אמרינן, דאי חברך קרייך חמרא וכו'. וביאר, דאינה סתירה, דהכא איירי בדבר שהוא אמת לפי דעתו, כמו אליעזר דרצה בעבודת אברהם, וכיון דעל כרחך לבסוף הוצרך להזכיר שהוא עבד לאדוניו, ראוי לו להקדם גנותו. אבל לעיל מיירי במי שלפי דעתו אינו אמת, שאין בו עתה אותה הגנות, כמו הַגֵּר שהיתה עתה בורחת מגבירתה שלא להיות עוד משועבדת לה, ואף על פי כן, כיון שהמלאך קראה שפחה, הודית לדבריו. ולפי זה ביאר, דלכך נקט הכא דאמרי אינש, ולעיל נקט דאמור רבנן, משום דרובא אינשי דעלמא לא יודו הגנות שאינו אמת לפי דעתו, אלא דמדת רבנן וחסידות הוא.

(טו) גמ', שיתין תכלי מטי לכבי. ביאר הפני יהושע, דעיקר החידוש אפילו במי שאוכל לשובע נפשו ולא למלאות כרסו, הוי סכנה כשוראה חבירו אוכל והוא אינו אוכל. ואהא מייתי מקרא דנתן הנביא וצדוק הכהן, שהיו צדיקים גמורים ואוכלים לשובע נפשם. ועוד, שאפילו אם היה אדניה מזמנים לסעודה לא היו הולכים, כיון שלא נהו אחריו, אלא עם שלמה, ואפילו הכי היו מתקנאין, כיון שראו שרים רבים ונכבדים שהלכו לסעודה. וכתב, דכמו כן יש לבאר באברהם אבינו ע"ה, שלולי שנתקנא ביצחק לא היה מחזור כל כך לישא אשה, כיון שכבר קיים מצות פריה ורביה.

(טז) גמ', כד היונין זוטרי לגברי וכו'. ביאר הבן יהוידע, דבזמן שהאדם קטן בשנים, אל יטעהו יצרו הרע לומר עוד היום גדול, ועתה שמח בחור בילדותיך, ואחר שתגדל תעשה תשובה, ותעסוק בתורה ומצות לתקן העבר. אלא יחשוב עצמו לגדול בשנים שלא נשאר לו זמן לתקן בו, והשתא דקשישנא באמת, רואין עצמנו דרדקי, שעדיין לא סבלנו תורה ומצוות, כאדם קטן בשנים שאין בו כלום.

דף צג ע"א

(א) גמ', כל המוסר דין על חבירו וכו'. ביאר רבינו יהונתן, דהיינו שצועק להקב"ה שיקח נקמתו ממנו על שגולו, הוא נענש תחילה. דמוטב היה לו שיביאנו לפני בית דין של מטה ויגבו ממנו ממון, משימסרנו ביד קונו שלא ישאיר לו שורש וענף, לפי שמתחבר זה עם שאר עונותיו, וראוי שיענש, וכשם שאינו מתמלא רחמים על חבירו, אלא נעשה עליו אכזרי, הקב"ה מזכיר לו עונותיו ומענישו.

(ב) גמ', וכתוב ויבא אברהם לספוד. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דהא דמייתי דוקא מהאי קרא, משום שהיתה שרה ראויה להגיע לשני אברהם, לולי מסרה עליו דין, דהא לא הוה ליה למיכתב רק "ואברהם בכה וספד על שרה", והא דכתב "ויבא אברהם" למימר כדלקמן, דממהרין לצועק יותר מן הנצעק, דודאי אף אברהם שהוא הנצעק נמי נענש במה שמתה שרה, דאין אשה מתה אלא לבעלה, אבל היא נענשה תחילה שהיא כבר מתה, ואברהם לא נצטער ולא ידע במיתתה עד שבא.

(ג) גמ', שהרי אבימלך קלל את שרה. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דהלשון אינו מדוקדק, שאמר "יהיו לך בני כסויי עינים", דמשמע שהיתה הקללה מתחילה על בנה, והכא משמע דקלל לשרה. וביאר הנחלת ישראל, דמה שאמר, היינו שהבנים שלך יהיו מכוסים מעינים שלך, שקילל את שרה שלא תראה זרעה, שהיו מכוסים מעיניה שתהיה סומא. וכן היא משמעות הקרא, דכתוב "הנה לך כסות עינים", דמשמע שתהא שרה בעצמה סומא ולא נתקיים בה, אלא בזרעה. וכן הגיה בהגהות הב"ח (אות א).

(ד) גמ', לעולם לא יהא אדם מן הנרדפין. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות),

להיות ענוים.

(ג) מתני', ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם. ביאר העיון יעקב, דמהא דריחם אברהם כל כך עד שהתפלל עליו, ראוי לכל אחד לאחוז במדת אבותיו, ומי שאינו עושה כן תופס במידת אכזריות. והמהרש"א (חידושי אגדות) ביאר, שנחשב לאברהם המחילה למידת רחמנות, וכמו שכתוב, כל המרחם על הבריות, בידוע שהוא מזרעו של אברהם אבינו. וכן כתב המאירי.

(ד) מתני', שם. הקשה הפני יהושע, מנא ליה שהוא אכזרי, דלמא המחילה רשות לכל אדם. ועוד הקשה, דמשמע במתניתין דלאחר שביקש מחילה יצא ידי שמים לגמרי, ואם כן, למה היה צריך אברהם להתפלל, הלא מאחר דאבימלך ביקש מחילה ונתרצה לו, ממילא היה ראוי לרפואה דמה לו לעשות עוד. ותירץ, דאדרבה מהכא ילפינן, כיון דממילא משמע שבלא התפילה היה ראוי להתרפא, על כרחך, שתפילת אברהם לא הוצרכה אלא להראות לרבים שידעו שמחל לו, ולהראות דין המחילה לרבים שהיא מצד החיוב. והכובע ישועה תירץ, על פי מה דאיתא בשבת (לב.), דיבקש אדם רחמים שלא יחלה, שאם יחלה אומרים לו הֲבֵא זכות והפטר, הרי, דאין הדבר הפועל שלא יחלה, פועל להבריאו כשכבר חלה, והכי נמי המחילה המביאו למצב שיהא כקודם שחטא, אף דמהני שלא יחלה לאחר המחילה, לא מהני להבריאו כשכבר חלה, ולכך הוצרך לתפילת אברהם.

(ה) רש"י ד"ה אבל צער, שדואג על בושתו. והרשב"א ביאר, דבושת הוי כמו חולי שהוריקו פניו, וזה שנתכוין לצערו, אינו יוצא ידי שמים עד שיפייס את חבירו, והוא יבקש עליו רחמים, מפני שחטא בצער חבירו. והשיטה מקובצת ביאר, דצערו, היינו, דאף על פי שמשלם לו את הצער, אפילו יהא נותן לו כל ממון שבעולם אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו, דצערא דגופא לא קא מחיל משום אגר ממונא.

(ו) גמ', וכבר לימד אכסנאי וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות מכות ט:), דכוונתו לומר, דממך למד, שאתה גרמת לו להשיב לך אחותי היא, בזה ששאלתם אותו בתחילה על עסקי אשתו, ולא על אכילה ושתייה.

(ז) גמ', במתניתא תנא שהים באיש. ביאר הפני יהושע, דילף מהא דכתיב "בעד כל רחם", דמשמע, דבין בזכרים ובין בנקיבות הוו שני עצירות, והיינו על כרחך שכבת זרע וקטנים. ולידה באשה ממילא ידעין, דכתיב "וילדו". וכתב, דלישנא ד"כל רחם" שייך נמי בזכרים שהוא מלשון פתח. ורבינא דאמר שלש לבר מלידה, ילף מריבוי ד"כל רחם".

(ח) רש"י ד"ה שכבת זרע, שבמעמי אשה לא יכולה לפלוט. והתוס' רי"ד ביאר, דכמו שהאיש מזריע גם האשה מזרעת, וכדאמרינן בנדה (לא.) איש מזריע לובן אשה מזרעת אודם, ואם היתה נבעלת של בית אבימלך לאחרים, האיש היה מזריע וגומר תאותו, והיא לא היתה יכולה להזריע ולגמור תאותה.

(ט) גמ', אמר ליה דכתיב וה' שב את שבות איוב. ביאר העיון יעקב, דהא דלא ילף מקרא שבתורה דגבי אברהם. משום דיש לומר, דהטעם דהוא נענה תחילה, משום דאברהם זכותו גדולה, שקיים כל התורה, כדכתיב "עקב אשר שמע וכו' מצוותי חקותי ותורתך", מה שאין כן אבימלך שהיה רשע, ולהכי מייתי מאיוב שחבריו היו נמי צדיקים. ומאן דילף מאברהם סבירא ליה, דליכא למילף מאיוב, דדלמא משום הכי נשמע תפילתו ונענה תחילה, בשביל יסורים גדולים שהיו לו מזבח כפרה, ולכך מייתי מאברהם.

(י) גמ', הסלים והביכורים נותנין לכהנים. ביאר השיטה מקובצת, דלעשירים היו מחזירים את הסלים, ושל עניים היו נתונים לכהנים. עוד כתב, דיש מפרשים, שהם מביאים בקלתות של סלים ושל נסרים, ולא מטריחין להו לאיתויי בקלתות של זהב ושל כסף, דבתר עניא אזלא עניותא.

דף צב ע"ב

(יא) גמ', ולא יכם שרב ושמש. ביאר העץ יוסף, דאייתי ראייה דבקיץ מפני החמה, ובחורף מפני הצנה, כי בחורף בבקר בעת עליית השמש הקור גדל מאד לפי הטבע.

(יב) גמ', ועברתם וכו' זה קריאת שמע ותפילה וכו' וכולן פת של שחרית. ביאר הפני יהושע, דמשמע, דאחר זמן קריאת שמע ותפילה של שחרית שהיה בהשכמה לגמרי, אז הברכה מצויה בסעודה של לחם. וכתב, דאין לומר דמיירי בקריאת שמע ותפילה של ערבית, דאם כן, אמאי כתב "לחמך", הא סעודת הערב היא בבשר, כדכתיב "בערב בשר לאכול ולחם בבוקר

איש (בבא קמא סימן יז אות א') כתבו, דגם לרב אשי, שינוי החזון קונה מדרבנן, ותנא דידן לא איירי בשינוי דרבנן.

יב) רש"י ד"ה נמטי, אין הצמר חוזר עוד לברייתא. **והרשב"א בשם הראב"ד** כתב, דנמטי עשייתו אינו מעשה, שאינו אלא חיבור הצמר, והדר לברייתא, אלא ליבנו הוי שינוי דידיה.

יג) תוס' ד"ה עצים, אבל שיפוי שאין משתנה שמו בכך לא מהני. כתב **התורת חיים**, דלפי דברי התוס', הא דקתני בברייתא "גזל עצים ושיפן", איירי בעשאן בוכני, כי היכי דלא תקשי ברייתא אמתניתין. והקשה, אם כן, לא הוה דומיא דצמר וליבנו וכו', דהתם קנאה בליבון בלבד, אף דלא נשתנה שמו בכך. ואין סברא לחלק בין שיפוי דעצים לליבון דצמר, וכי היכי דצמר קנאו בליבון, אף דלא נשתנה שמו, עצים נמי אמאי לא קנאו בשיפוי. לכך כתב, דשיפוי מועיל אף שלא נשתנה כלי בכך, ומתניתין דנקט ועשאן כלים, ולא קתני הגזול עצים ושיפן, איירי בצמר ועשאן בגדים. וכן משמע **מהרמב"ם** (פ"ב מגזילה ה"ב), דכתב סתמא דשיפוי מועיל דהוי שינוי.

יד) בא"ד, שם. ביאר **הקצות החושן** (סימן שס סק"ה), דלאו היינו שינוי השם ממש, דאם כן שינוי מעשה לא משכחת כלל, כיון דאם לא נשתנה שמו לא קנה, ובנשתנה שמו תיפוק ליה דהוי שינוי השם. **ובנתיעוב המשפט** (סימן שנג סק"א) כתב, דהא דאמרין דשינוי השם קונה בלא שינוי מעשה, דוקא מדאורייתא, דהוי שינוי השם דקרא.

טו) בא"ד, שם. הקשה **החזון איש**, מהא דאיתא **לקמן** (צו:), דבכחשא דלא הדרא ובהמה והזקניה, חשיב שינוי, אף דלא נשתנה השם, וכן טלה ונעשה איל אף דלא נשתנה השם, וכדאיתא **לעיל** (סה:). וביאר **הקובץ שיעורים** (אות קכ), דהא דלא מהני בלא נשתנה שמו, משום דמוכח דלא הוי שינוי גמור, דאילו היה שינוי גמור היה משתנה שמו, אבל במקום דידעין דהוי שינוי גמור, אין צריך לשינוי השם.

טז) גמ', אמר אביי לא קשיא הא ר' שמעון הא רבנן. הקשה **הפני יהושע**, אם כן, ברייתא דליבון קונה לא מיתוקמא אלא כר' שמעון, ואמאי משני אביי לעיל, דמתניתין בשינוי דרבנן, ולא משני דאיירי שפיר בשינוי דאורייתא, ואפילו הכי הא דלא קנה בליבון, משום דאיתא כרבנן דפליגי עליה דר' שמעון, דסבירא להו דליבון לא קני, והוא הדין לעצים ושיפן, דדמו להדין. וכן הקשה לרבא ולר' חייא בר אבין, דליבון לא קני אלא בסרקיה סרוקי או כבריה כברויי. ותיירך, דשפיר איצטריך לשינויי דלעיל, דמכל מקום קשה, אמאי איצטריך למימר ועשאן בגדים, תיפוק ליה דמשעת טווייה קנה, דכל בגדים צריכין טווייה, ובטווייה כולי עלמא מודו דהוי שינוי, ולהכי בעי לאוקי מתניתין בצמר טווי או בנמטי שאין צריך טווייה.

יז) תוס' ד"ה בקלא אילן, בתוה"ד, דעדיפא ליה לאפלוגי וכו'. הקשה **המהרש"א**, דהוה ליה לאפלוגי בליבון גופיה, בין דכבריה כברויי לחווריה חווריה. אמנם לרבא ניחא, דכבריה כברויי מיקרי צביעה. עוד כתב, דאף לר' חייא בר אבין יש לומר, דלרבנן נקט צביעה, דכבריה כברויי עדיף טפי.

דלא קאמר לעולם יהא נרדף, דמיירי אף באדם שאינו נרדף, אלא דקאמר שיהא עם הנרדף ומצדד להצילו מן הרודפים. עוד ביאר, דאף שיוכל האדם להציל עצמו ולעמוד כנגד הרודף עד שיהיה הרודף נרדף ממנו, לא יעשה כן ויהא מן הנרדפים.

ה) גמ', לפי שאין אדם מוחל על ראשי איברים. ביאר **הרשב"א**, דאף שאמר לו על מנת לפטור, אינו אלא מתוך צערו או כעסו, ולא בגמירות דעת.

ו) תוס' ד"ה משום פגם משפחה, ומשלם הכל אפילו צער. ביאר **הכוס הישועות**, דהטעם, דכיון דלא מצי למחול על קטיעת האבר, אם כן דבריו אין מעלה ומוריד, מה שאין כן בהכני פצעני. עוד כתב, דדבריהם מוכרחים דמשלם אפילו צער, דאי לא תימא הכי, הוה ליה לאשמועינן בברייתא רבותא, דאפילו בסמא את עיני, אי אמר על מנת לפטור מצער, פטור.

ז) תוס' ד"ה ורבי יוחנן אמר, לשנויי מתניתין קאתי. אמנם **הרשב"א** בשם **הראב"ד** כתב, דרבי יוחנן לא אתי לפירושי למתניתין, דמודה הוא לרבה בהא דאין אדם מוחל על ראשי איברים לעולם. אלא דין אחר בעלמא קאמר, דצערו וכל שכן ממנו מוחל, אלא שיש הן שהוא כלאו, ובין בצער גופו ובין בממונו חייב.

ח) גמ', עניי דפומבדיתא מייקץ קייץ. כתב **רבינו יהונתן**, דצריך לפרש דרב יוסף הפקידו לאותו האיש שפשע בהם לחלקם לעניים. שאם לא הפקידו אצלו לחלק, אלא לשמרו, הלא רב יוסף הוי יד עניי דכולי עלמא, ויכול לתבעם מאותו האיש, ולא יוכל להשמט ממנו בדין. ורב יוסף נסתלק מאותו האיש לגמרי, ואי לא הוי קייץ הוי מיפטר לגמרי.

פרק הגזול עצים

דף צג ע"ב

ט) רש"י ד"ה ודמי רחל, והעודף ששורה עכשיו הולד והגיזה יותר שלו הוא. ביאר **התוס' יו"ט** (פ"ט מ"א), דכוונת רש"י, דדוקא הולד והגיזה קונה בשינוי, ומשלם מה שהיה דמיהם, והעודף ששורה עכשיו יותר הוי שלו, אבל פרה עצמה חוזרת בעינה, דלידה וגזיזה לאו שינוי בגוף הפרה. וכן כתב **הנמוקי יוסף** (לג: מדפי הרי"ף). אמנם **הרא"ש** (סימן ג') כתב, דמשלם דמי פרה ממש, דהוי שינוי אף לפרה עצמה וקנאה בשינוי, דמעיקרא גופא מליא והשתא גופא סריקא.

י) גמ', צמר ועשאן בגדים בצמר טווי. הקשה **התורת חיים**, דהוה ליה לשנויי צמר מלובן ועשאו בגדים, דהא מליבון הקשה. ותיירך, דאם היה חסר טווייה, אכתי הוה קשיא אמאי נקט בגדים, והא משעת טווייה קנאו. **ובביאור הלכה** (סימן יא סעיף ו) כתב, דהמקשן נקט ליבון לרבנן, דאפילו על ידי הליבון שהוא תחילת הכל היה לו לקנות.

יא) גמ', רב אשי אמר תנא דידן נמי שינוי דאורייתא קתני. כתב **הרא"ש** (סימן ג'), דסבר רב אשי, דשינוי החזון לברייתא אינו קונה אף מדרבנן, וכן פסק להלכה. אמנם **בביאור הגר"א** (על השולחן ערוך סימן שנו סק"ו) והחזון

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>